נח

א. בנוגע דעם זמן וואָס האָט געדויערט דער בנין התיבה דורך נח'ן, שטייט אין מדרש [1] אַז „מאה ועשרים שנה הי' משתדל בה", און אַזוי ברייגט אַראָפּ רש"י [2] בפירושו על התורה [3].

דאַרף מען פֿאַרשטיין: ווי קומט עס אַז נח האָט זיך אַזויפיל צייט פֿאַרזאָמט מיט בויען די תיבה און ניט מקיים געווען דעם ציווי ה' [2] „עשה לך תיבת עצי גופר וגו'" בזריזות [ובפרט אַז דאָס איז געווען צוליב (זיין הצלה און) קיום כל העולם כולו] ?

און רש"י באָוואָרנט עס ניט, אפילו ניט ברמז !

מען קען ניט זאָגן, אַז אין דעם פרט איז די הנהגה פון נח'ן געווען ניט כדבעי — וויבאַלד אַז דער פסוק איז מעיד „איש צדיק תמים הי'". אפילו לויט דער דעה [4] אַז עס איז נאָר „בדורותיו" — איז דאָך אַבער בנוגע דעם בנין התיבה איז דער פסוק מסיים און מדגיש „ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה" [5] איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז דעם ציווי האָט ער אויסגעפֿאַלגט בשלימות אין אַלע פרטים.

אויך קען מען ניט זאָגן, אַז וויבאַלד דער אויבערשטער האָט שוין געזאָגט [6] אַז ער וועט מאריך־אף זיין ק"כ שנה טאָמער וועלן די אנשי דור המבול תשובה טאָן [7], דעריבער האָט נח ניט געדאַרפט איילן צו אויפבויען די תיבה און ער האָט זיך דערווייל עוסק געווען אין מעורר זיין בני דורו לתשובה [ובפרט אַז ווען זיי וואָלטן חוזר בתשובה געווען וואָלט קיין מבול ניט געקומען [8] און עס וואָלט בכלל ניט נויטיק געווען די תיבה] —

ווייל: א) וויבאַלד אַז ביים ציווי „עשה לך גו'" איז ניט געזאָגט געווארן קיין זמן ווען די תיבה זאָל פֿאַרטיק ווערן איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז ער האָט עס געדאַרפט אפטאָן וואָס פריער: און וויבאַלד אַז נח האָט דעם ציווי מקיים געווען בשלימות (כנ"ל) איז ניט מסתבר, אַז ער האָט אַפּגעלייגט דעם קיום הציווי פון „עשה לך גו'" (אפילו צוליב מעורר זיין דורכדעם בני דורו לתשובה).

ב) דערמיט קען מען נאָר מסביר זיין פֿאַרוואָס נח וואָלט געקענט אַפּלייגן דעם בנין התיבה ביז נאָענט צום סוף פון די ק"כ שנה (און דערווייל זיך אַפּגעבן מיט מעורר זיין אנשי דורו

---

1) לקח טוב פרשתנו בתחלתו (ד"ה תמים הי' כו'). וראה הערה 3.

2) פרשתנו ו, יד.

3) בתנחומא פרשתנו (ה בסופו) „א"ר הונא בשם רבי יוסי ק"כ שנה הי' מתרה הקב"ה בדור המבול שמא יעשו תשובה כיון שלא עשו תשובה א"ל עשה לך תיבת עצי גופר עמד נח ועשה תשובה ונטע ארזים כו' ואומר להן כך וה' מתרה בהן. ומפשטות הלשון משמע, שהק"כ שנה הוא זמן וענין בפ"ע ואינו שייך לבנין התיבה והתראתו של נח (ולהעיר מסדה"ד אלף תכב). אבל ראה עץ יוסף לתנחומא שם, שמפרש שההמשך „כיון שלא עשו תשובה א"ל עשה לך כו'" הוא פירוש למ"ש לפנ"ז (ש„ה' מתרה הקב"ה כו'"). וראה לקמן הערה 9.

4) סנהדרין קח, א. תנחומא פרשתנו ה. הובא בפרש"י ר"פ.

5) שם ו, כב.

6) בראשית ו, ג.

7) ת"א ות"י ופרש"י שם.

8) וראה פרש"י פרשתנו ז, יב.

לתשובה) — עס בלייבט אבער ניט פארשטאנדיק: פארוואס האט נח געדארפט זיך עוסק זיין אין בנין התיבה דעם גאנצן משך זמן פון ק"כ שנה ?

ב. דער ביאור אין דעם בפשטות איז, לכאורה, ווי רש"י אליין איז מפרש (ועד"ז אין מדרש [10]), אז דער טעם וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט נח'ן ער זאל בויען א תיבה — כאטש אז „הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה" — איז געווען „כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו".

קומט אויס, אז דער בנין התיבה און מעורר זיין אנשי דורו לתשובה זיינען ניט קיין צוויי באזונדערע ענינים, נאר ס'איז היינו הך: דער עצם פעולת הבנ' פון דער תיבה איז געווען א מיטל צו מעורר זיין זיי לתשובה.

און וויבאלד אז דאס איז געווען דער טעם פון דעם ציווי „עשה לך תיבת גו'", איז פארשטאנדיק, אז דאס וואס נח האט זיך פארזאמט מיט בנין התיבה איז ניט קיין הנהגה פון היפך הזריזות אינעם קיום הציווי, נאר דווקא דאס איז דער אמת'ער אופן פון קיום הציווי (וויבאלד אז די מטרה פון עשיית התיבה איז „כדי שיראוהו כו' אולי ישובו").

עס איז אבער פארט ניט גלאטיק: אויף צו מעורר זיין ביי אנשי דורו די שאלה ותמי' „מה זאת לך" האט ער ניט געדארפט מאריך זיין אין דער מעשה הבנ' — אויך אן אויפגעבויטע תיבה וואלט ביי זיי ארויסגערופן די שאלה „מה זאת לך" [11] — איז הדרא קושיין לדוכתא: פארוואס האט נח געדארפט אפציען דעם קיום הציווי „עשה לך גו" אויף א משך פון ק"כ שנה (היפך בתכלית פון זריזות), בעת ער האט געקענט מקיים זיין דעם ציווי ה' און בויען די תיבה בזריזות גדולה, און דורך דער אויפגעבויטער תיבה מעורר זיין ביים דור המבול די תמי' „מה זאת לך" ?

מוז מען זאגן, אז דער ענין פון „עשה לך תיבת גו" גופא מאנט אז עס זאל געדויערן ק"כ שנה: און ווי ס'איז אויך משמע פון לשון „ולמה הטריחו בבנין זה כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו וכו'", אז דער אויבערשטער האט אים מלכתחילה מטריח געווען מיט א בנין וואס מוז נעמען ק"כ שנה [12] כדי די אנשי דורו זאלן זען, פרעגן און נתעורר ווערן בתשובה — און ניט אז ער האט צוליב דעם („שיראוהו .. ושואלין כו'") אויסגעצוויגן דעם בויען ביז ק"כ שנה.

ג. איז דער ביאור בזה — בפשטות:

עשה לך איז דער טייטש (בפשוטו של מקרא) דו זאלסט טאן [13] (און ווי דער אברבנאל זאגט: „עשה לך, כלומר שנח

9) להעיר שבתנחומא שם, מדובר רק על (אריכות) הזמן שהי' עוסק בנטיעות הארזים וגדילתן וקציצתן. ובפדר"א פכ"ג: רבי תנחומא אומר חמשים ושתים שנה עשה נח בתיבה (וראה רד"ל שם). וראה סדר הדורות אלף תרנו.

10) בארוכה יותר — אגדת בראשית פ"א, ב. תנחומא (באבער) בראשית לז. וראה פדר"א ומדרש לקח טוב שם.

*) וראה אגדת בראשית שבהערה הבאה.

11) כן משמע קצת בסנהדרין (שם) שאיתא שם „חיבה זו למה". ולא כבאגדת בראשית ותנחומא שם „מה אתה עושה".

12) וכן משמע במדרש לקח טוב שם „כי מאה ועשרים שנה הי' משתדל בה".

13) ובפרט שכאן אין לפרש: אתה משתמש בה ולא אחר (ראה רש"י בהעלותך י, ב) — אבל ראה לקמן בפנים ס"ה.

בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים") — דער ציווי איז געווען, אז נח אליין זאל בויען די תיבה [14]; און נאכ־מער, לויט ווי דער ראגאטשאווער [15] איז מסביר (ע"ד ההלכה), אז דארט וואו דער ציווי איז בלשון „עשה" באשטייט די מצוה אין דער פעולת העש' גופא (ועד"ז ביי אן עבירה, אז דארט וואו דער אנזאג אויפן איסור שטייט בלשון עש' איז מען עובר דורך דער עש' בפו"מ, אבער אויף דעם וואס ווערט אויפ־געטאן דורך א גרם איז ניטא קיין חיוב).

ועד"ז איז בנדו"ד ביי עשיית התיבה [16]: וויבאלד אז ביים ציווי אויף עשיית התיבה שטייט „עשה לך", אז די מצוה איז די עש' גופא, במילא האט נח אליין געמוזט טאן די גאנצע ארבעט [17] פון בנין [18] התיבה

[וע"ד ההלכה האט ער עס ניט געקענט טאן דורך א שליח — וואס אפילו מ'זאל זאגן, אז אויך די ציווים בל' „עשה" קען מען מקיים זיין דורך א שליח (און זיין פעולה ווערט פאר־רעכנט פונקט ווי דער משלח וואלט עס

14) משא"כ במעשה המשכן — שלא נאמר „לך" וקדמה להציווי „וכן תעשו" (תרומה כה, ט) ולאח"ז מפורש: כל חכם לב בו' ועשו את כל אשר צויתך (תשא לא, ו). וראה לקו"ש חי"א ע' 164 ואילך.

15) צפע"נ עה"ת עה"פ. וש"נ.

16) עי"ש בצפע"נ שמספקא לי' בנדו"ד (ע"פ פרש"י סוכה נב, ב). ובצפע"נ לסנה' שם (הובא בצפע"נ עה"ת שם) מכריע שבנדו"ד אינו כן. וראה לקמן סעיף ד, ו.

17) משא"כ בלשון האברבנאל אינו מוכרח שס"ל שנח בעצמו הי' מוכרח לבנות הכל בעצמו, אלא בעיקר שלא יצוה לעשותה לאחרים והוא בעצמו לא יעשה כלום.

18) להעיר מלקו"ש חי"א ע' 183 בנוגע לבנין המשכן. ולהעיר מצפע"נ לסנהדרין שם „והארכתי בזה גבי מקדש כו'", ובמהד"ת (ג, ב. הובא בצפע"נ עה"ת כאן) מחלק בין משכן ומקדש דבמשכן דוקא המצוה הוא העש', הבנין כו'. ואכ"מ.

געטאן) [19], האט אבער נח ניט געקענט מאכן א שליח אויף בנין התיבה, היות אז ביי א בן־נח איז ניטא דער גדר פון שליחות [20] (באופן הנ"ל, אז שלוחו זאל זיין „כמותו")],

ובמילא איז קיין חידוש ניט, וואס הגם נח האט מקיים געווען דעם ציווי ה' צו בויען די תיבה מיט גרויס זריזות, האט עס פונדעסטוועגן געדויערט א משך זמן פון ק"כ שנה: אדרבה: טוענדיק איינער אליין, איז גאר א וואונדער וואס די גאר גרויסע בוי־ארבעט האט ביי אים געגומען ניט מער ווי ק"כ שנה!

ד. ביים ראגאטשאווער [15] געפינט מען בנדו"ד צוויי סברות — צי ביי עשיית התיבה איז די מצוה געווען די פעולת הבנין, אדער „המצוה הוה המציאות לא הבנין" (אז עס זאל זיין א (געבויטע) תיבה).

וי"ל אז דאס איז תלוי אין דעם טעם הציווי צו מאכן די תיבה:

אויב די מטרה פון דער תיבה איז געווען נאר די הצלה פון מי המבול, איז אין דער פעולת הבנין דהתיבה פאר זיך ניטא קיין תוכן און די גאנצע זאך איז די מציאות פון דער תיבה:

אבער אויב מ'זאל זאגן, אז די התעסקות אין בנין התיבה איז געווען מיט דער כוונה „כדי שיראוהו וכו' ושואלין וכו' אולי ישובו", איז דער בנין

19) ולהעיר מהסברת גדרי השליחות אם הוה כעושה בעצמו ממש — ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג קו"א ח. לקח טוב (להר"י ענגל) בתחילתו. ובכ"מ. וראה בהנסמן במפענצ'פ פי"ב סי"א יב. ואכ"מ.

20) כ"ה בצפע"נ לסנהדרין שם. ועה"ת כאן „אם זה גדר שליחות גבי ב"נ". אבל ראה לקמן סעיף ז' ובהערה 38, 39.

גופא אַ מצוה (ווייל דאָס ברענגט צו תשובה[21]).

עפ"ז קען מען מסביר זיין, אַז דאָס איז כוונת רש"י מיט זיין פירוש „(הרבה ריוח והצלה לפניו) ולמה הטריחו בבנין זה כדי שיראוהו וכו"׃ מיטן אריכות הלשון „ולמה הטריחו בבנין זה" איז רש"י אויסן צו מבאר זיין, אַז די קשיא איז ניט נאָר פאַרוואָס האָט דער אויבערשטער אויסגעקליבן דוקא דעם אופן פון הצלה און ניט אַן אַנדער אופן פון „ריוח והצלה"

— ווייל אין דרך הפשט איז דאָס ניט קיין (גרויסע) קשיא: אין דרך הטבע איז אַ תיבה דער מיטל צו ניצל ווערן פון אַ מבול מים [וואָס דערפאָר ברענגט טאָקע ניט רש"י דעם לשון פון מדרש[22] „וכי לא הי' יכול הקב"ה להציל את נח באמונתו ובדבורו או להעלותו לש־מים"] —

נאָר בעיקר „ולמה הטריחו בבנין זה"׃ פאַרוואָס האָט נח אַליין זיך געדאַרפט מטריח זיין בבנין התיבה[23]׃ ד. ה. וואָס איז די כוונה אין דעם וואָס דער בנין גופא איז אַ מצוה, און וואָס דערפאָר האָט נח אַליין זיך געדאַרפט מתעסק זיין מיט דעם?

אויף דעם ענטפערט רש"י „כדי שיראוהו כו'" — אַז די טרחא אינעם בנין איז צוליב מעורר זיין לתשובה, ובמילא איז מובן פאַרוואָס די מצוה באַ־שטייט אין עצם בויען די תיבה[24].

ה. מען דאַרף נאָך אַבער פאַר־שטיין: רש"י בפירושו על התורה איז דאָך מפרש פשוטו של מקרא — וואָס איז דער הכרח ע"ד הפשט אַז „עשה לך תיבת גו'" מיינט „הטריחו כו'", אַז נח דאַרף אַליין בויען די תיבה? ובפרט אַז עס איז שווער זיך פאָרשטעלן ווי קען איין מענטש אויפבויען אַ תיבה פון: שלש מאות אמה וגו'.

לכאורה איז שווער צו זאָגן, כנ"ל, אַז דאָס איז מצד דעם לשון „עשה לך" — ווייל דער לשון (וכיו"ב) געפינט מען בכמה מקומות, וואו דאָס מיינט (ע"פ פשש"מ) „לך, בשבילך"[25], „לך, משלך"[26],

ויש לומר, אַז רש"י הכרח איז פון דעם סדר והמשך הכתובים[27]: דער ציווי אויף עשיית התיבה שטייט אין פסוק גלייך נאָכן סיפור הפעולה ובנוגע לדור המבול „קץ כל בשר בא לפני גו' והנני משחיתם את הארץ"[28] — און פאָר דעם פסוק „ואני הנני מביא את המבול מים גו"[29] וואו ער איז מפרט אין וואָס פאָר אַן אופן דאָס וועט זיין[30] — דערפון לערנט רש"י אַרויס אַז דער ציווי „עשה לך תיבת גו" איז ניט (נאָר) צוליב דער מציאות התיבה, דעם נפעל, ער זאָל

---

21) אף שגם התיבה עצמה י"ל שמעוררת תמי' ובמילא מעורר אותם לתשובה (כדלעיל סעיף ב') — ראה לקמן הערה 24.

22) אגדת בראשית שם. וראה תנחומא באבער שם.

23) להעיר מפרש"י בראשית ה, לב.

24) כי מכיון שהציווי על בנין התיבה הוא [לא בשביל ההצלה — שהרי „הרבה ריוח והצלה לפניו" — אלא] חובת גברא (על נח) לעוררם לתשובה, הרי מובן, שכ"ז שצ"ל הפעולה לעוררם כו' צ"ל פעולתו של נח בבנין התיבה: משא"כ ההתעוררות כו' ע"י תיבה בנוי' (כנ"ל ס"ב) — הרי (נוסף לזה ש"ל שאינו דומה להתמי' שמתעוררת ע"י אריכות פעולת הבנין, הנה) אין בזה פעולה החמידית של נח הגורמת להתעוררות כו'.

25) ראה רד"ק עה"פ.

26) ראה פרש"י בהעלותך שם. סוכה ט, ס"א. כז, ב. ובכ"מ.

27) להעיר ממשכיל לדוד לפרש"י עה"פ.

28) ו, יג.

29) שם, יז.

30) ורק רש"י מפרשו לפנ"ז (בראשית ו, ז).

האָבן אַ תיבה צו ראַטעווען זיך פון דעם „מבול מים", נאָר אַז די פעולה, דער עצם מעשה הבני' איז (אויך) אַ מצוה וענין בפ"ע, אַ התראה לדור המבול.

ו. שוין געריידט כמה פעמים, אַז דער דרך פון פירוש רש"י על התורה איז ניט אינגאַנצן פונקט ווי דרך פירושו על הש"ס. כאָטש אַז אין ביידע איז ענינו לפרש ע"פ פשוטו[31], איז אָבער ניט גלייך „פשוטו" פון ש"ס — לימוד ע"ד ההלכה כו', צום „פשוטו" פון מקרא — לימוד פשט הכתובים, זיי זיינען צוויי באַזונדערע אופני לימוד. דעריבער קען מען ניט פרעגן אַ סתירה פון פירוש רש"י על התורה לפירושו על הש"ס.

און דאָס איז אויך מודגש בענינינו: אין מס' סוכה[32] זאָגט רש"י, אַז שם האָט געבויט די תיבה צוזאַמען מיט נח"ן, און דער ראַגאַטשאָווער[33] איז פון דעם פירוש רש"י מדייק דעם הכרח „דהמצוה הוה המציאות לא הבנין" — פאַרקערט ווי עס קומט אויס פון פירושו דרש"י על התורה (כנ"ל סעיף ד').

דער ביאור אין דעם: לויט פשש"מ איז ניטאָ קיין רמז פון לשון הכתובים אַז שם האָט אים געהאָלפן; אדרבה: פון דעם וואָס דער פסוק איז מסיים[5] „ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה" איז משמע, ווי רש"י לערנט בפירושו על התורה, אַז נח אַליין האָט געבויט די תיבה.

און דאָס איז אויך מתאים מיט דער משמעות פון המשך הכתובים על אתר: פון דער הקדמת הציווי „עשה לך תיבת גו'" איז מוכח אַז די מצוה איז די פעולה, כנ"ל סעיף ה' [און דעריבער געפינט מען אויך אין מדרשי התורה[34] אַז די התעסקות אין בנין התיבה איז געווען כדי לעורר לתשובה (ובמילא — אַז דער עצם בנין איז די מצוה)].

משא"כ בפירושו על הש"ס[35] נעמט אַן רש"י ווי עס קומט אויס מצד שיטת הגמרא (ההלכה) — איז ש"ס[36] (א) ווערט נאָר געזאָגט אַז „שהי' נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה כו'", ניט פאַרבינדנדיק דעם ענין (ההוכחה וההתעוררות לתשובה) מיט דעם בנין התיבה; און אפילו פון המשך הגמרא (אמרו לו זקן תיבה זו למה א"ל הקב"ה כו') איז משמע אַז זייער שאלה איז געווען אויף תיבה זו, מציאות התיבה[37]. (ב) עס ווערט אין גמרא ניט דערמאָנט אַז די עשיית התיבה האָט געזומען ק"כ שנה.

און פון דעם איז רש"י'ס הוכחה, אַז לויט שיטת הש"ס איז בנין התיבה

---

31) ראה יד מלאכי כללי רש"י וכו' בתחלתו, וש"נ.

32) נב, ב ד"ה וכהן צדק, הובא בצפע"נ עה"ת ולסנהדרין שם.

33) צפע"נ לסנהדרין שם.

34) אגדת בראשית ותנחומא הנ"ל.

35) לכאורה י"ל עוד, שהציווי „עשה לך תיבת גו'" הוא רק על עצם בנין התיבה, משא"כ ההכנות להבני' — נטיעת ארזים השקתן קציצתן ועשיית הקרשים כו' — הי' אפשר שייעשה גם ע"י אחר (שם) • [אלא שבנוגע לנטיעת הארזים כו' אא"פ לומר לכאורה שהי' ע"י שם שהרי גם יפת בנו הגדול לא הי' בן מאה לפני המבול (פרש"י בראשית ה, לב)] — אבל אינו מתיישב בל' רש"י סוכה שם: „וקראו חרש ע"ש בנין התיבה שבנה עם אביו".

36) סנהדרין קח, סע"א ואילך.

37) ויתירה מזו: מהמשך הגמרא שם (בעמוד ב') „שהי' נח הצדיק מוכיח אותם כו' והיו מבזין אותו אמרו לו' — משמע, שתוכחה שלו היתה ענין בפ"ע ולפני שהיו אומרים לו „תיבה זו למה".

•) עפ"ז אולי יש ליישב (ראה רד"ל שם) מה שאיתא בפדר"א שם בשם ר' תנחומא **חמשים ושתים שנה** עשה **נח בתיבה** (ועד"ז בסדר הדורות שם) — כי הפעולות לפנ"ז כריתת הארזים כו' עשה ביחד עם בנו שם.

געווען נאָר צוליב הצלה, און דער ענין פון מעורר זיין אנשי דור המבול צו תשובה איז אַן ענין בפ״ע (ניט פאַר־בונדן מיט עשיית התיבה); ד. ה. די מצוה איז די מציאות התיבה, דער נפעל, ובמילא איז ניט געווען קיין חיוב אַז נח אַליין זאָל בויען די תיבה און ער האָט זי געקענט בויען צוזאַמען מיט אַנדערע (שם וכיו״ב).

ז. עוד יש לומר: אויך רש״י בפי־רושו על הש״ס האָלט אַז די מצוה איז דער בנין התיבה (און ניט נאָר די מציאות התיבה) — נאָר ער האָלט (כדעת הפוסקים[38]) אַז א ב״נ קען ווערן אַ שליח פאַר אַ ב״נ כמותו[39], וואָס דעריבער קען די השתתפות פון שם אין בנין התיבה פאַררעכנט ווערן פונקט ווי נח אַליין וואָלט די תיבה געבויט, ווי־באָלד שם האָט דאָס געטאָן בשליחותו פון נח׳ן.

משא״כ בפירושו על התורה, נעמט רש״י אָן לויט פשש״מ, אַז בשעת ס׳איז דאָ אַ ציווי אויף איינעם אַז ער זאָל טאָן אַ פעולה קען ער דעם ציווי ניט מקיים זיין דורך אַ שליח (כמשנ״ת במק״א[40]).

ובמילא איז מובן אַז נח האָט אַליין געמוזט בויען די תיבה.

ח. שוין געררעדט פיל מאָל אַז אַלע פירושים אויף איין פסוק האָבן אַ שייכות צווישן זיך. ועד״ז בנדו״ד: בנוגע „עשה לך״ זאָגט דער ראַגאַטשאָווער[15] „לך — משלך״, אַז נח האָט געמוזט בויען די תיבה פון זיינע אייגענע נכסים. דאַרף מען זאָגן, אַז דער פירוש אין „עשה לך״ איז פאַרבונדן מיטן פירוש הנ״ל — אַז ער האָט עס אַליין געדאַרפט טאָן, ווייל דער עצם בנין התיבה איז די מצוה.

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים, אַז ענלעך צו לשון הנ״ל (ביי דער תיבה) געפינט מען אויך באַ סוכה

[וואָס די ביידע ענינים האָבן אַ שייכות צווישן זיך, ווי חסידות[41] איז מבאר, אַז סוכה איז בדוגמת תיבת נח, ווייל ביידע איז ענינם שלום[42]: אין תיבת נח זיינען געווען אַלע מיני חיות צוזאַמען און פונדעסטוועגן האָט דאָרט געהערשט אַ מצב פון שלום, אַ מעין פון „לא ירעו ולא ישחיתו״[43]; און עד״ז איז סוכה ענינה שלום — ופרוש עלינו סוכת שלומך, ביז אַז חז״ל[44] זאָגן „כל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת״]

— חג הסוכות תעשה לך[45].

זעט מען, אַז די ענינים הנ״ל ביי דער תיבה [(א) אַז דער עצם בנין התיבה איז אַ מצוה, (ב) אַז עס דאַרף זיין „עשה לך

38) שו״ת משאת בנימין סצ״ז. ש״ך חו״מ סרמ״ג סק״ה. ארעא דרבנן אות א׳ ס״ה. וראה מחנ״א הל׳ שלוחין ס״ד דאף שבירושלמי דמאי ותרומות משמע דאין עכו״ם יכול להיות שליח לחבירו וכו׳ (כמו שהקשה המג״א (או״ח סתמ״ח סק״ד) ומל״מ (רפ״ב מהל׳ שלוחין)), הנה מבבלי ע״ז (נג, ב) משמע דיש שליחות (אבל ראה ברכ״י אה״ע ס״ה סקט״ז. לקו״ש ח״א ע׳ 147 הערה 56). וראה ברכ״י שם, פתחי תשובה שם סק״ג — דכן הוא דעת כמה פוסקים.

39) וראה עפרא דארעא שם דגם לדעת החולקים (מג״א שם. ב״ש אה״ע שם סק״ט. ועוד. וכ״ה דעת אדה״ז או״ח סתמ״ח ס״י־יא. וראה ברכ״י ופתחי תשובה שם. שד״ח כללים מערכת א׳ כלל מ׳) — י״ל דקודם מ״ת דהכל בגדר ב״נ כולם שוים דיש שליחות מאדם לחברו.

40) לקו״ש ח״ט ע׳ 39 הערה 27.

41) ד״ה כי פדה לאדה״ז (סה״מ אתהלך לאזניא ע׳ נז, ועם הגהות — באוה״ת פרשתנו תרסט, א ואילך) — „ששניהן בבחי׳ בינה כנז׳ בזהר״. המשך וככה תרל״ז פצ״ה „נודע כי סוכה ותיבת נח ענינם אחד הוא״.

42) וראה ד״ה בסוכות תשבו תשל״ו פ״ד (נדפס בספר המאמרים — מלוקט ח״א ע׳ קעז).

43) ישעי׳ יא, ט.

44) סוכה כז, ב.

45) ראה טז, יג.

משלך", (ג) און אַז די תיבה, דער נפעל איז געווען צוליב הצלה] — איז דוגמתם אויך דאָ ביי סוכה:

א) עצם עשיית סוכה איז אַ מצוה [46], ביז אַז לויט דעם ירושלמי [47] דאַרף מען דערויף מאַכן אַ ברכה — "לעשות סוכה". ב) די סוכה דאַרף זיין "לך [48] משלך" [49]. ג) דער מכוון פון ישיבה בסוכה איז "למען [50] ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בנ"י בהוציאי אותם מארמ"צ [51], הם היו ענני כבודו שהקיפם בהם לצל לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל" [52].

אעפ"כ געפינט מען אַ חילוק צווישן זיי: א) באַ דער תיבה האָט דוקא נח אַליין געדאַרפט בויען די תיבה, משא"כ באַ סוכה וואָס כאָטש ס'איז אַ מצוה, קען אויך אַ צווייטער בויען [53] די סוכה פאַר עם [54]. ב) די תיבה מוז זיין "לך משלך" — נח'ס תיבה, משא"כ בסוכה איז "אדם .. יוצא י"ח בסוכתו של חבירו (אַ סוכה שאולה)" [55] וואַרום "הרי היא כשלו" [56].

ט. וי"ל אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם כללות'דיקן ענין העבודה פון נח בשייכות צום מבול, ובהקדים וואָס דער זהר [57] איז מבאר אינעם חילוק ההנהגה פון נח'ן און די צדיקים וואָס זיינען גע־ווען נאָך אים, אַז נח האָט ניט מתפלל געווען על דורו "לא בעא רחמין על עלמא", און דעריבער ווערן די מי המבול אָנגערופן [58] "מי נח", "דבי' הוו תליין, דלא בעי רחמי עֲל עלמא"; משא"כ די צדיקים וואָס נאָך אים האָבן זיך מוסר נפש געווען אויף בני דורם — ווי מען געפינט באַ משה רבינו וואָס האָט געזאָגט [59] "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת".

וואָס לכאורה קען מען דערויף פרעגן: די חז"ל זאָגן דאָך, כנ"ל [60], אַז נח האָט מוכיח געווען בני דורו און זיי מעורר געווען לתשובה. זעט מען דאָך אַז אים האָט געאַרט דער מצב פון בני דורו — היינט פאַרוואָס האָט ער אויף זיי ניט מתפלל געווען און מעורר געווען רחמים?

איז דער ביאור אין דעם: די תוכחה פון נח'ן איז געווען בעיקר ניט מצד זיין מסנ"פ פאַר אַנשי דור המבול, נאָר בכדי צו מקיים זיין דעם ציווי ה'.

---

46) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"א ס"א (ט"ז שם). שעשייתה אינה גמר המצוה שעיקר המצוה כו'". רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סתרכ"ה "מצוה לתקן הסוכה כו' מצוה הבאה לידו כו'". וראה פרש"י מכות ח, א ד"ה השתא. רמב"ם הל' ברכות פי"א ה"ח. ועוד.

47) ברכות פ"ט ה"ג. וראה לקו"ש חי"ז ע' 188 הערה 56, דגם להבבלי הוי מצוה ולא פליג רק בנוגע לברכה.

48) לא רק לדעת ר"א (סוכה כז, ב) אלא גם להלכה (דעת חכמים שם) — שו"ע אדה"ז סתרל"ז ס"ג. ובארוכה — לקו"ש חי"ט ע' 348 ואילך.

49) להעיר מכלי יקר פרשתנו ו, כא.

50) שו"ע אדה"ז סתרכ"ה מטושו"ע שם.

51) אמור כג, מג.

52) וע"ר בב"ח (וכן משמע בשו"ע אדה"ז) שם שכוונה זו (וכן בציצית ותפלין) היא חלק מקיום המצוה ולא ככוונות שאר המצוות.

53) להעיר מהעמק שאלה לשאילתות סקס"ט אות א'.

54) להעיר משו"ע אדה"ז שם (סתרמ"א) "ואם עושה אותה לאחרים הי' ראוי שבעל הסוכה שישב בה בחג יברך שהחיינו בשעת עשייתה כו'".

55) סוכה שם.

56) שו"ע אדה"ז שם (סי' תרלז). וראה לקו"ש שם.

57) ח"א סז, ב ואילך. רנד, ב. ח"ג יד, ב ואילך.

58) הפטורת פרשתנו — ישעי' נד, ט. וראה תו"א ר"פ נח. אוה"ת שם סא, א ואילך. תרכב, א ואילך.

59) תשא לב, לב.

60) סנהדרין שם. ומדרשים ופרש"י הנ"ל. וגם בזהר שם ח"א סח, א.

וואָס דערפאַר שטייט אין חסידות[61], אַז נח „לא נתן עצמו על זה אשר תוכחתו והתראותיו יפעלו עליהם לעוררם לתשובה", ווייל מיט זיין תוכחה איז ער געווען אויסן בעיקר צו מקיים זיין דעם ציווי ה' וואָס ער איז נצטווה געווארן,

און דערפאַר „לא בעא (במסנ"פ כמשה) רחמין על עלמא".

משא"כ משה רבינו, וואָס אים איז גע־ווען נוגע דער מצב פון אידן, ביז אַז זיי זיינען אים געווען נוגע פונקט ווי ער אַליין — האָט ער זיך מוסר נפש גע־ווען פאַר זיי, ער האָט מתפלל און מעורר רחמים געווען ביז צו זאָגן „ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"[61*].

יו"ד. און דאָס איז אויך דער חילוק צווישן תיבת נח און סוכות (שקיבל משה מסיני ומסרה כו'):

ענין הנ"ל, אַז ער האָט ניט געבעטן רחמים על בני דורו, האָט זיך אויסגע־דריקט בבנין התיבה: דעם ענין ההצלה (כפשוטו, פון מי המבול) — בנין התיבה — איז געווען (זי האָט געקענט אַריין־נעמען) נאָר נח ובני משפחתו, ניט בני דורו, ומהאי טעמא גופא איז אויך דער בנין כפשוטו געווען נאָר דורך אים, און פון זיינע נכסים — „לך משלך".

משא"כ לאחר מתן תורה וועז אידן זיינען געווארן א מציאות פון אייז ציבור[62], ובפרט לאחר שנכנסו לארץ וועז זיי זיינען נתחייב געווארן בערבות[63] זיי זיינען געווארן א „מציאות אחת נצחיית"[64] וואָס יעדן אידן איז נוגע די מציאות פון דעם צווייטן אידן —

ובפרט ביי די מצוות אין וועלכע דער ענין האחדות שטייט בגלוי — ווי מצות סוכה, וואָס ענינה איז שלום (כנ"ל סעיף ח) — קען אויך די מעשה המצוה פון א צווייטן אידן פאַרריכטן וועלן ווי ער האָט דאָס געטאָן; אויך א סוכה של חבירו איז אין גדר פון „שלו ממש" און ער איז יוצא ידי חובתו ויבאָלד זיי זיינען „כגוף אחד"[65].

(משיחת אדר"ח מר חשון תשל"ו)

---

61) סה"מ ה'ש"ת ע' 29.

61*) בהנ"ל — ראה גם לקמן ע' 89 ואילך.

62) שהרי אז יצאו מכלל ב"נ כר. וראה נזיר סא, ריש ע"ב. צפע"נ מהד"ת יג, ב. עה"ת פרשתנו ע' מ. וראה בגליון המו"נ בצפע"נ דברים (ע' תז) „ואח"כ בשעת מ"ת חזרו ונעשו מהפרטים כלל אחד". וראה צפע"נ מהד"ת צ, ב.

63) ראה סנהדרין מג, ב. ובפרש"י שם. פרש"י נצבים כט, כח.

64) שו"ת צפע"נ (וארשא) סקמ"ג אות ב. מהד"ת שם.

65) ראה לקו"ש חי"ט שם, וש"נ.